

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sunday, and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1925, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 21. JANUARJA (JANUARY 21), 1943

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 14

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Osiščne čete beže iz glavnega mesta Tripolitaniije

Britska letala mečejo bombe na motorne transporte. Vojaški večaki napovedali zbrojev osiščnega odpora v italijanski severni Afriki. Bombe ubile 68 oseb v Londonu. Ruske armade prodirajo proti Harkovu, ukrajinskemu industrijskemu središču. Tass poroča, da so Rusi ujeli 52.000 nemških vojakov. Ameriške podmornice potopile pet japonskih parnikov

London, 21. jan.—Nemške in italijanske čete beže iz Tripolitanije, glavnega mesta Tripolitaniije, se glasi med dospelimi poročili. Britska letala mečejo bombe na motorne transporte, ki vodijo iz Tripolitaniije v Tunizijo.

Neuradno poročilo pravi, da so prvi oddelki britske armade že vkorakali v predmestja Tripolitanije, da je mesto v plamenih. Britski letalci poročajo, da so bombe razbile veliko število motornih vozil.

Druga vest, ki pa še ni potrjena, pravi, da so Rommelove čete že zapustile glavno mesto Tripolitaniije in se ukrcale na parnike, dočim se nadaljnja vest glasi, da beže po kopnem proti Tuniziji. Dve koloni britske osme armade se bližata Tripolu z vzhodne in južne strani.

Poročilo iz Madrida, Španija, pravi, da so britske kolone v prodiranju iz Tarhune prekoračile zadnje hribe v bližini Tripola, krenile mimo Homsa in strle odpor osiščne sile.

London, 21. jan.—Protiletalske baterije so sipale šrapnele na nemška bojna letala, ki so napadla predmestja Londona z bombami. Napad je trajal dvajset minut. Bombe, ki so jih vrgli Nemci, so ubile 68 oseb, med temi 34 solarjev.

Reševalni oddelki so še na delu in je bojezen, da bo število žrtev naraslo. Avtoritete so objavile, da se pogreša še 26 oseb.

London, 20. jan.—Oklopne enote britske osme armade, kateri poveljuje general Bernard Montgomery, so prodrele do točke, ki je oddaljena samo trideset milj od Tripola, glavnega mesta Tripolitaniije in osiščne mornarične baze. Izgleda, da osiščna sila feldmaršala Erwina Rommela sploh ne bo branila te baze in da se bo umaknila v Tunizijo.

Kolona britske armade je v svojem prodiranju zasedla Misurato in Garibaldi, mesti na obrežju Sredozemskega morja, in se približala Homsu, ki leži 60 milj vzhodno od Tripola. Francoske čete prodirajo proti temu mestu z južne strani.

Osmo britsko armado je prodrla 40 milj daleč v enem dnevu. Vojaški krogi so napovedali popolno zbrojevitost osiščnega odpora v italijanski severni Afriki v prihodnjih 48 urah.

Uradni britski komunikacijski pravi, da so prvi oddelki osme armade, ki se bližajo Tarhuni, opazili vojaške, ki so jih zanimali nemški vojaški letalci pri Castel Benitu, deset milj južno od Tarhune. Zavezniška letala podpirajo ofenzivne britske armade z bombardiranjem osiščnih pozicij skoro brez opozicije s strani osiščne sile.

Ameriške in francoske čete v tunizijski Tuniziji so odbile močan nemški napad. Uradno poročilo pravi, da je padlo 400 Nemcev, med njimi tudi četami. Štiri ameriške kompanije, ki so naslovljene v osiščnih pozicijah, so bile napadane z velikimi izgubami.

Moskva, 20. jan.—Ruska armada v svojem prodiranju dosegla točko, ki je oddaljena 20 milj od Harkova, industrijskega središča v Ukrajini. Uradna časopisna agentura Tass

poroča, da so Rusi ujeli v ofenzivi na tej fronti 52.000 nemških vojakov v zadnjih petih dneh.

Druga ruska armada je okupirala Kamensk, strateško pomembno bazo 85 milj severno od Rostova. Prvi oddelki te armade so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno 70 milj od Rostova.

Ruske čete v Stalingradu so pogonale Nemce z utrjenih pozicij, ubile 500 in ujele 329 sovražnikov. V svojem prodiranju proti Harkovu so Rusi okupirali Valuiki in Urezavo ter vrgli Nemce nazaj z velikimi izgubami. Valuiki je važno železniško križišče in leži 82 milj severovzhodno od Harkova, Urezovo pa leži 79 milj vzhodno od tega mesta.

Rusi so ujeli 5000 italijanskih vojakov v enem sektorju fronte pri Voronežu, v drugem sektorju pa se je podala italijanska motorna kolona.

Berlin, 20. jan.—Vrhovno poveljstvo je priznalo, da so Rusi prebili nemško trdnjavo črto in da so nemške čete v defenzivi.

Meibourne, Avstralija, 20. jan.—Ameriške in avstralske čete so zasedle vas Sananando in Sananando Point in zadale težke udarce japonski vojaški sili. Poročilo iz glavnega stana generala MacArthurja pravi, da bodo Japonci kmalu poginili z vzhodne obale Nove Gvineje.

Kampanja proti japonski sili se je pričela zadnji teden in se nadaljuje. Operacije ameriških in avstralskih čet podpirajo bojna letala z bombardiranjem japonskih pozicij.

Washington, D. C., 20. jan.—Ameriške podmornice so potopile pet japonskih parnikov na Pacifiku in poškodovale več drugih, poroča mornarični departement. Število japonskih bojnih ladij in parnikov, ki so jih potopile ameriške podmornice in bojna letala na tem morju od izbruhov sovražnosti, je naraslo na 171. Ameriške izgube znašajo 76 potopljenih in 28 poškodovanih ladij in parnikov. Mornarični departement je priznal, da natančno število poškodovanih ladij še ni ugotovljeno.

Hull brani ameriškega poslanika

Washington, D. C., 20. jan.—Državni tajnik Cordell Hull je zanimal poročila o trenju med ameriški civilnimi in vojaškimi avtoritetami v francoski severni Afriki in pobijal očitke, da je Robert D. Murphy ameriški poslanik tamkaj, preveč popustljiv napram pristankom višje vlade. Murphy je obdolžen, da ni storil nobenega odločnega koraka glede dosege sporazuma med reprezentanti Amerike, Velike Britanije in Francije v severni Afriki.

Legar kosi prebivalce v severni Italiji

Bern, Švica, 20. jan.—Sem dospela poročila se glase, da je legar zahteval mnogo žrtev v vaseh v severni Italiji, v katere so bili poslani prebivalci iz Turina, Milana, Genova in drugih mest, ki so bila tarča angleškega bombardiranja iz zraka. Bojezen se širi zaradi pomanjkanja sanitacije.

Peyrouton postal governer Alžerije

Borbeni Francozi razkrivajo zaroto v Afriki

Alžir, Alžirija, 20. jan.—Marcel Peyrouton, znan francoski politik in bivši notranji minister v Lavalovi vladi v Vichiju, je bil imenovan za governerja Alžirije. Nasledil je Yvesa Chatela, prvega po Lavalovi vladi imenovanega uradnika.

Borbeni Francozi so že večkrat izjavili, da je Peyrouton fašist in zaveznik Lavalove vlade. Njegovo imenovanje za governerja Alžirije bo prišlo na rešet, ko se general Charles de Gaulle sestane z generalom Giraudom, ki je nasledil umorjenega admirala Jeana Darlana kot vrhovni komisar severne Afrike.

London, 20. jan.—Glavni stan odbora borbenih Francozov je objavil pismo z obdolžitvijo, da je bila aretacija ducata Francozov v Alžiriji v bistvu zarota pristave višje vlade. Namen te je bil preprečiti združitve med republikanci in pristaji de Gaulle.

Aretacije so bile izvršene 29. decembra in general Giraud je takrat dejal, da so aretiranci zapleteni v umor admirala Darlana. Pismo vsebuje tudi obdolžitve, da Lavalovi pristaji sabotirajo mobilizacijo francoskih čet v severni Afriki.

Patterson odgovoril kritikom

Amerika lahko mobilizira veliko armado

West Point, N. Y., 20. jan.—Vojni podtajnik Robert P. Patterson je označil kritike programa armade in mornarice, ki trdijo, da Amerika ne more mobilizirati in vzdrževati oborožene sile deset milijonov mož, za defetiste. On je govoril pred kadeti vojaške akademije, ki so položili izpit.

Patterson je dejal, da je obseg oborožene sile militaristični problem, ki ga morajo rešiti vojaški večaki. V armadi Velike Britanije in Nemčije služi vsaka deseta oseba, v ameriški, če se poveča na deset milijonov, pa bo služila vsaka trinajsta oseba.

Vojni podtajnik je priznal, da morajo ameriške industrije in farmarji skrbeti, da oborožena sila dobi orožje in živila, obenem pa je naglasil, da ima Amerika vsa potrebna sredstva na razpolago. Nobena država se ne more kosati z Ameriko v proizvodnji orožja in živila.

Unija CIO priporoča raztegnitev socialne zaštite

Detroit, Mich., 20. jan.—Združena avtna unija, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, se je izrekla za raztegnitev federalne socialne zaštite. Ta naj bi vključevala materinsko in zdravniško oskrbo. Unija je izjavila, da bi raztegnitev socialnega programa dala ljudstvu občutek bodoče zaštite, ki je potreben v tej vojni. Državni podzvezniški in drugi zakoni socialnega značaja naj bi prišli v področje federalnega socialnega sistema.

NELSONOVO POROČILO O VOJNI PRODUKCIJI

Amerika mora povečati napore, da zagotovi zmago

PROBLEM ZALAGANJA ZAVEZNIKOV

Washington, D. C., 20. jan.—Donald M. Nelson, načelnik odbora za vojno produkcijo, je objavil poročilo o svojem delu in ob tej priliki podal izjavo, "da so pred nami težke naloge in delo, katerega bo treba izvršiti."

Nelson je dejal, da mora Amerika povečati vojne napore, da si zagotovi zmago. Ameriške industrije so sicer povečale produkcijo bojnih letal, tankov in drugega orožja na stopnjo, ki prekaša skupno osiščno produkcijo, toda garancija zmage je v obdržitvi udarne sile do konca vojne. Treba je upoštevati, da morajo ameriške industrije zalagati z orožjem in strelivom tudi armade združenih narodov.

"Zavedati se moramo, da produkcija sama ni sebi ne more izvozovati zmage," pravi Nelson. "Zmaga bo zahtevala mnogo ameriških življenj. Delo na domači fronti bo pihnilo veliko življenj in pospešilo poraz osiščnih sil."

V diskuziji o položaju kavčuka je Nelson izrekel upanje, da bo program produkcije umetnega kavčuka uspešen. Načrti glede gradnje novih tovarn, ki bodo izdelovale umetni kavčuk, so bili odobreni. Možnost je, da bo Amerika čez eno leto imela dovolj kavčuka za vojaške in civilne namene.

Nelson je dalje rekel, da je Amerika potrošila doslej \$52.000.000.000 za produkcijo vojne materiala. V letu 1943 bo potrošila še večjo vsoto. Nelsonovo poročilo bo poslano direktorjem vseh industrij, ki so udeležene v proizvodnji vojnega materiala, z eno z apelom, naj povečajo produkcijo.

Eden napovedal napad na Rim

Anglija se ne bo obotavljala, ko pride čas

London, 20. jan.—Zunanji minister Anthony Eden je namignil v parlamentu, da bo Rim tarča bombardiranja iz zraka v tej vojni, ko je bil vprašan, ali so vojaška taborišča in orožne tovarne v mestu in okolici. Njegov odgovor je bil, da so.

Nato je bil vprašan, ali je Rim odprto mesto. "Mislim, da je premier Churchill v svojem govoru v septembru odgovoril na to vprašanje, ko je dejal, da imamo mi isto pravico glede bombardiranja Rima, kot so jo imeli Italijani, ko so metali bombe na London," je rekel Eden. "Ako bo situacija zahtevala napad na Rim v tej vojni, se ne bomo obotavljali."

Italijanski letalci so se udeležili napadov na London v dnevih največjega bombardiranja tega mesta po kapitulaciji Francije pred Nemčijo. Po govoru zunanjega ministra se je začela tajna seja parlamenta in debata o človeški sili.

Petnajst delavcev ubitih pri eksploziji

Arequipa, Peru, 20. jan.—Petnajst delavcev je bilo ubitih in deset ranjenih pri eksploziji, ki se je pripetila v tukajšnji municijski tovarni.

Domače vesti

Obiski in posadavi

Chicago.—Anton Medved iz Puebla, Colo., bivši Čikažan, je 19. t. m. obiskal gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Iz Indiane

Universal, Ind.—Frances Prašnikar, članica mladinskega odbora pri društvu 461 SNPJ, se je morala zadnje dni podvreči težki operaciji. Naha se v bolnišnici v Hammond, Ind. Vincent Verhovnik je stari oče te deklice.

Nov grob v Penni

Smithfield, Pa.—Dne 11. januarja je tukaj umrl Jos. Celenšek, star 67 let in doma od Litije pri Sv. Križu pod Čatežem. V Ameriki je bil čez 40 let in tukaj ni imel sorodnikov. Bil je član društva 291 SNPJ.

Stassen za svetovno federacijo

Amerika naj prevzame vodstvo

Minneapolis, Minn., 20. jan.—Governer Harold E. Stassen se je izrekel za ustanovitev svetovne federacije narodov z enim parlamentom in za popolno svetovno kooperacijo, politično in gospodarsko, ko bo ta vojna končana z zmago zaveznikov.

"Mi imamo sedaj svetovno vizijo glede zmage v tej vojni," je dejal. "Ta vizija mora biti pred našimi očmi tudi pri napredkih, katerih cilj je trajni mir. Amerika mora prevzeti vodstvo v gibanju za doseg trajnega mira."

Governer je govoril na zborovanju podružnice Foreign Policy Association. "Moja sugestija združenim narodom je, da takoj store korake za ustanovitev svetovne federacije," je nadaljeval Stassen. "To naj bi tvorile Amerika, Velika Britanija, Rusija in ostale države, ki so zavezane v borbi proti osiščni sili. Ustanovile naj bi parlament, v katerem naj bi bile vse države reprezentirane."

Stassen je orisal glavne funkcije parlamenta. Ena naj bi bila sestava in izvajanje svetovne pravosodja, druga pa ustanovitev začasnih vlad v premaganih osiščnih državah. Mednarodni parlament naj bi ustanovil masinerijo za upravljanje svetovnih letališč, železnic, pomorske plovbe in podvig svetovne trgovine.

Preiskava federalne komunikacijske komisije

Washington, D. C., 20. jan.—Nižja kongresna zbornica je odredila preiskavo federalne komunikacijske komisije na predlog kongresnika E. E. Coha, demokrata iz Georgije. Cox je dejal, da James L. Fly, načelnik komisije, izvaja diktatorsko oblast in da je komisija gnezdo komunistov in njihovih sopolnikov.

Poljski jetniki v Afriki osvobojeni

London, 20. jan.—Po nacijskih kontroliranih radiopostajah v Parizu poroča, da so ameriške avtoritete izpustile 400 poljskih jetnikov iz internacijskih taborišč v Maroku. Ti so se borili kot člani mednarodne brigade na strani španskih lojalistov v času civilne vojne.

Naciji ustrelili 20 talcev v Belgiji

London, 20. jan.—Belgijska ubežna vlada je bila informirana, da so nacijske vojaške avtoritete v Belgiji dale ustreliti nadaljnjih 20 talcev.

Čilejski senat za prelom z osiščem

Predsednik Rios pojasni situacijo

Santiago, Čile, 20. jan.—Senat je odobril zunanjo politiko predsednika Juana Riosa, da vlada pretrga diplomatske odnose z osiščem, notranji minister pa je naznanil, da bo Rios danes govoril po radiu ljudstvu in mu pojasnil mednarodno situacijo.

Predlog za prelom z osiščem je bil sprejet s 30 proti 10 glasovom. Senatorji, zastopajoči skoraj vse čilejske politične stranke, so izjavili, da je predlog v soglasju z Riosovo zunanjo politiko.

Takoj po naznanilu, da je bil predlog za prelom z osiščem sprejet v senatu, so se začele protiosiščne demonstracije v glavnem mestu. Demonstrantje so vzklikali: "Živijo Čile!" in "Demokracija naj živi!"

Prej je grupa vodilnih in osišču naklonjenih državljanov predložila predsedniku Riosu petico z apelom, naj ne pretrga odnosov z osiščem, ker bi prelom pomenil vojno, na katero republika ni pripravljena. Čile in Argentina sta edini ameriški državi, ki še nista pretrgali odnosov z osiščem.

Kanadski jeklarji vztrajajo v stavki

Pogajanja za izravnavo konflikta se razbila

Ottawa, Kanada, 20. jan.—Pogajanja glede končanja stavke jeklarjev, ki je rezultirala v ustavitvi dveh tretjin produkcije jekla, so se razbila. Vzrok je stališče vlade, ki je odbila zahtevo stavkarjev za zvišanje minimalne plače na 55 centov na uro.

Okrog 12.500 jeklarjev v Trentonu in Sydneyju, Nova Škotija, in v Sault Ste. Marie, Ont., je zavojevalih v stavki. Delegat jeklarjske unije, včlanjene v Kongresu industrijskih organizacij, so izjavili, da se bodo vrnil domov, če se bo konferenca med premierjem Kingom in tremi reprezentanti unije izjalovila.

Člani Kingove vlade, ki so se sestali z uradniki kompanij in unikajimi voditelji, zahtevajo, da se stavkarji takoj vrnejo na delo, potem pa naj se reši vprašanje zvišanja plače.

Kongresni odsek odredil zaslišanje

Visoki uradniki pozvani pred odsek

Washington, D. C., 20. jan.—Visoki uradniki vojnega in mornaričnega departamenta so bili pozvani pred kongresni poslovni odsek, da pojasnijo, zakaj so odobrili pogodbe z nekaterimi kompanijami glede produkcije bojne opreme in jim dovolili gradnjenje profitov na račun ameriških davkoplačevalcev. To dejstvo so razkrili člani odsekov za mornarične in vojaške zadeve.

Poslovni odsek je odredil zaslišanje, ko sta kongresnik Carl Vinson, načelnik odbora za mornarične zadeve, in kongresnik Andrew J. May, načelnik odbora za vojaške zadeve, predložila svoje poročilo. V tem pravilu, da sta prihranila ljudstvu čez dve milijardi dolarjev s preklicem mnogih pogodb.

Vinson je dejal, da je preiskava ugotovila velike nerednosti pri oddajanju koptraktov.

ROOSEVELT NASLOVIL ULTIMAT RUDARJEM

Vsi stavkarji se morajo vrniti na delo

VLADNA AKCIJA NA VIDIKU

Washington, D. C., 20. jan.—

Predsednik Roosevelt je naslovil ultimatum stavkujočim rudarjem na polju trdega premoga v Pennsylvaniji z zahtevo, da se morajo vrniti na delo v prihodnjih 48 urah. Ako se to ne bo zgodilo, bo vlada podvzela potrebne korake.

Telegram z ultimatom je Roosevelt poslal štirinajstim unijam na antracitu in sedmim uradnikom UMWA. "Zadnji petek je vojnodelavski odbor pozval vse stavkarje, naj se takoj vrnejo na delo," se glasi telegram. "Informiran sem bil, da je več tisoč rudarjev ignoriral poziv in da še vedno stavkajo. V interesu ameriških vojnih naporov se morajo rudarji in operatorji pokoriti odredbi odbora. Iz tega razloga zahtevam kot vrhovni poveljnik ameriške oborožene sile, da se vsi rudarji, ki še stavkajo, takoj vrnejo na delo in producirajo premog, ki ga dežela potrebuje. Ako se to ne bo zgodilo v prihodnjih 48 urah, bo vlada podvzela potrebne korake v interesu zaštite ljudstva in končala stavko, ki ovira vojne napore."

Ultimat je bil izdan, ko je George W. Taylor, član vojnodelavskega odbora, predložil Rooseveltu poročilo, v katerem je orisal razvoj od začetka stavke. V tem omenja, da so rudarji zastavkali v znak protesta proti zvišanju unijske članarine od enega dolarja na \$1.50 na mesec. Zvišanje članarine je bilo odobreno na konvenciji rudarske unije UMWA, ki se je vrnila v oktobru preteklega leta v Cincinnatiju. O. Stavkarji zahtevajo zdaj tudi zvišanje mezde za dva dolarja na dan, dasi veljavnost sedanje pogodbe z operatorji poteče 30. aprila tega leta. Možnost je, da bo Roosevelt poslal vojaške čete na polje trdega premoga, če se stavkarji ne bodo vrnili na delo. Okrog 12.000 rudarjev je še zavojevalih v stavki.

Predsednik CIO apelira na ljudstvo

Podpre naj program socialne zaštite

Washington, D. C., 20. jan.—Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, je apeliral na ameriško ljudstvo, naj podpre program raztegnitve federalne socialne zaštite in centralizacijo vojnega programa Rooseveltove administracije. V svojem govoru po radiu je tudi orisal legislativni program CIO.

"Naša naloga ne bo lahka v novem kongresu," je rekel Murray. "Od pritiska s strani ljudstva na kongres zavisi sprejetje raztegnitve socialne zaštite. Glavni cilj, ki ga CIO zasleduje v tej vojni, je blaginja ameriškega ljudstva."

Murray je sugeriral odmerjanje vseh potrebščin in učinkovito izvajanje kontrole cen, ovsvojitve sistema bolezenskega zavarovanja in izboljšanje starostnega zavarovanja. On je naglasil, da se bo njegova organizacija še nadalje borila za pravice mož, ki so v armadi, in njihovo zaščito, ko se vrnejo v civilno življenje.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne drave (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cicago \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicago \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaznanostih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer: (January 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Vsi narodi morajo biti svobodni

Lincoln je pred več ko osemdesetimi leti izjavil: "Dežela, ki je napol suženjska in napol svobodna, ne more eksistirati."

To je bilo pred civilno vojno v Ameriki, ko so se vodilni politiki v severnem (svobodnem) delu republike prepirali med seboj glede suženjskega vprašanja v južnem (suženjskem) delu. Na eni strani so bili pacifisti, ki so hoteli imeti za vsako ceno mir s južnimi državami in so rekli: "Čemu bi se mi vtikali v domače zadeve na jugu? Naj imajo tam črnočrne sužnje, ako jih hočejo imeti, to ni naša zadeva. Mi na naši strani odklanjamo sužnje, kljub temu pa smo lahko prijatelji z južnjaki in lahko živimo v miru z njimi."

Ne bo šlo, je odgovoril Lincoln z druge strani z abolicionisti (stranka za odpravo zamorske sužnosti) vred. Miru ne bo, kajti republika, ki je napol suženjska in napol svobodna, ne more obstati in živeti v miru. Imel je prav. Nekaj let kasneje (1861) je izbruhnila civilna vojna med južnimi in severnimi državami ameriške republike, katere je odločila, da mora biti vsa republika svobodna. Telesna sužnost je bila poražena in ubita.

Če bi danes živel Lincoln, bi lahko izjavil: "Svet, ki je napol suženjski in napol svoboden, ne more živeti v miru."

Dokaz temu je velika vojna, ki je zajela ves svet in katere ima odločiti, če bo bodoči svet živel v totalitarski sužnosti ali v svobodi v znamenju demokracije. Ako ne bo to odločitev, če se ta vojna zaključí polovičarsko — da bo svet še nadalje napol suženjski in napol svoboden — ne bo pravega miru in nadaljnja vojna bo neizogibna.

Da bo nemško-italijansko-japonsko osiše, ki usiljuje svetu svoj "novi red" (stari nered!) totalitarske sužnosti, docela premagano in uničeno v tej vojni, o tem ne sme biti nobenega dvoma. Ampak poraz in uničenje totalitarskih režimov tega osiše — še ni popolna garancija za svobodni svet. Zgodovinsko dejstvo je, da so zavzniki po porazu cesarske Nemčije in Avstro-Ogrske v prvi svetovni vojni zapravili mir, ko so pri sklepanju mirovne pogodbe ignorirali demokracijo in svobodo narodov.

Da so na strani demokracije in njenih zaveznikov v vojni z osišem tudi reakcionarni elementi, ki nimajo nobenega smisla za demokracijo in svobodo, bi bilo zelo naivno zanikati. Teli elementov, ki so zelo vplivni ekonomsko in politično, je še dosti na Angliškem in v Ameriki. Kadar torej pravimo: "Ako ne bo odločitev, če se ta vojna zaključí polovičarsko" — imamo v mislih te elemente, ki lahko zapravijo, paralizirajo demokracijo in svobodo, kakor so to storili zavezniški nazadnjaški elementi po prvi svetovni vojni.

Demokracijski elementi v Ameriki in Angliji morajo biti zelo čuječi, da se to ne zgodi. Zlasti morajo biti čuječi pristaši demokracije v Ameriki.

Amerika je vodilna sila v vojni z osišem, katere že od začetka vojne resno deluje za poraz nazijske Nemčije, fašistične Italije in militaristične Japonske; ameriška vlada je že pred dvema letoma, ko Amerika še ni bila v vojni, uvedla "lend-lease", sistem pomoči za Anglijo, katerega je kasneje raztegnila tudi na Rusijo, Kitajsko in vse one, ki so v vojni z barbariskim osišem. Še le po vojni bo natanko znano, koliko je Amerika pomagala do zmage nad osišem z "lend-lease", a že zdaj se lahko reče, da pojde Ameriki glavna zasluga za zmago.

Ker bo torej Amerika imela glavno zaslugo za zmago, bo po vsej pravici imela tudi glavno besedo za bodočo organizacijo sveta. In baš zato je silno važno, kateri ameriški element bo imel to glavno besedo glede ureditve bodočega sveta. Če bo imel to besedo novodealski demokracijski element z Rooseveltom na čelu, smemo pričakovati, da bo bodoči svet organiziran demokracioma in ne več polovičarsko. Zato je dolžnost vsakega priataša demokracije, da podpre Rooseveltove napore za pravičen mir in odločno pobija vse njegove ameriške nasprotnike.

Demokracija in svoboda v praksi pomenita za vsak narod politično prostost, neoviran kulturni razvoj in ekonomsko kooperacijo z drugimi narodi. Da bodo mogli vsi narodi, veliki in mali, v bodoče živeti v miru, bodo morali gospodarsko kooperirati med seboj. Politična in narodna svoboda v mednarodni ekonomski kooperaciji! Edino na ta način so lahko vsi narodi, tudi majhni, svobodni.

Največja nesreča za človeško družbo je doslej bila, ker je bila le napol svobodna in napol suženjska. Ne samo to, da so veliki narodi (oziroma države v prenešenem pomenu) zaslužili in izkoristili male narode, temveč tudi posamezniki vsakega naroda so lahko gospodarsko in socialno izkoriščali posameznike. Tega mora biti enkrat konec, če hočemo, da bo človeška družba organizirana za mir in materialno blagostanje.

Ekonomskega izkoriščanja in zaslužjevanja posameznikov in narodov mora biti enkrat konec.

Potem je le pride upanje, da se človeštvo pomiri med seboj in začne z resnim delom za svoj napredek, splošno izobrazbo in podvig civilizacije.

Glasovi iz naselbin

Metropolitanska posebnosti

Cleveland. — Ker se mi zdi, da je veliko čitatelj Prosvete, ki se bolj zanimajo, kako je v naši metropoli kot za probleme Rusije, bom pričel z našo politiko. Že v zadnjem dopisu sem omenil žurnalista J. W. Raperja, "kolonarja" Cleveland Pressa, ki rad "pošpika" tudi našega župana Franka Lauscheja. Čudno se mi pa zdi, kako naj bi Raper dobil pohvalo tudi od intimnega županovega prijatelja, ki rad hvali Lauscheja. To mi ne gre v glavo.

Evo vam dokaza, kako J. W. Raper "špikne" našega župana. Tukaj je prišel spor ali jeza med Lauschetom in koncilmanom Mudrijem. Slednji je bil vprašan, čemu je spor nastal in Mudri je dejal: "The mayor gave me a raw deal, and I don't like it!" Kakšna je bila ta kupčija ali "raw deal"? me boste vprašali kot vašega poročevalca iz metropole. Naj pojasni koncilman Mudri:

"Pred štirimi tedni", pravi on, "me je župan vprašal, če bi hotel postati 'utilities director'. Rekel sem mu: 'Prav rad, župan, samo če vi mislite, da sem sposoben za ravnanje te mestne naprave.' Župan mi je odgovoril: 'Meni se dopade tvoje vodstvo in hočem, da ti to prevzameš. Potem je prišla stvar pred mestno zbornico in župan je dejal, da me bo že obvestil. Pozneje je povedal še drugi osebi, da bo mene imenoval na to mesto. Seveda, jaz sem samo človek in tako me je spravil v zadrego, ker jaz nisem nikoli vprašal za to pozicijo.'"

Opazovalci mestne hiše so mnenja, da je Lausche pripravil Mudrija do prepričanja, da bo on imenovan na to mesto. (To ni zraslo v moji buči.) In kaj pravi k temu naš žurnalista J. W. Raper, ki ga je pohvalil še celo Louis Adamič. Bom prepisal v celoti njegovo sarkastično in konstruktivno kritiko, ker hočem čitateljem dokazati, kako me hočejo vnašati v metropoli po nedolžnem križati. Evo vam Raperjeve kritike:

"It has finally come out in public print that Councilman Mudri has a good-sized peevishness against Mayor Lausche. The Councilman says he was promised the office of utilities director SAME DAY Councilman Crow was appointed. Mr. Mayor, just a word. If all the men in Cleveland who say they were promised a job should vote against you in the next mayoralty election, you would be badly beaten."

Čitatelji, ako se bo oglašil kateri metropolitanski zagovornik župana, vedite, da jaz nisem tega pisal proti njemu, marveč vam le podajam ta citat, da boste imeli upogled v našo demokratsko politiko, ki pa ni moja politika.

Naš, že trikrat izvoljeni governor je pozval obhiskno državno zbornico, da prekliče tako zvalni prodajni davek na jedila, ki jih servirajo v restavracijah in na zdravila, če imajo glavobol. Ker je governor republikanec, rad udari po demokratih in pravijo, da se lahko zgodi, da bo on

republikanski kandidat za predsednika prihodnje leto. Ta davek bo seveda preklican. Meni governer Bricker ni še nič obljubil, da dobim kakšno "ekstro" pozicijo in tako se še nisem odločil za republikance!

Tudi naš koncilman Anton Vehovec je prišel oni dan v novine po poročevalcu Plain Dealerja Ralphu Kellyju. V mestni zbornici je bil predložen račun Charlesa Williamsa za \$500 — on je svetovalec zbornice. Pa se je postavil Anton Vehovec s svojim famoznim govorom (njegovi govori so največkrat nerazumljivi), da je on proti izplačilu, češ, "mi imamo 33 koncilmanov, katere bi se moralo smatrati, da jim možgani najbolj funkcionirajo".

Naš "sole mio" se je skril in že več dni nam ni svetil. Mislim, da je morda padel v morje. Ali danes proti večeru se je po pokazalo ljubko solnce tam od zapada iz Chicago. Ni upamo, da ga zjutraj prej zagledamo kot Čikažani.

Moja sreča v nesreči ali obratno: Ko sem šel 5. januarja ob petih zjutraj na delo, sem takoj v bližini hiše padel vznak na ledenem trotoarju, da sem komaj vstal. Ranil sem si obe roki in v kolku. Potem bi bil skoraj zamudil še bus. V remizi mi je izpral dlani in šel sem na delo. Na bus sem zažvižgal prav po kranskino in ustavil se je ter me počakal. Boli me še vedno, ali zamudil nisem nobenega šihita in jednota hrani denar, ker ne potrebujem podpore. In pa glava? Ta je ostala nepoškodovana. In to je glavno!

V četrtek mi pove tajnik Jože Durn, da je Joe Prusnik umrl, toda je težko dobiti pogrebneke, ker pač skoro vsi člani delajo. Drugi dan sem jih šel iskat in v 50 minutah sem jih imel pet.

V soboto, ko sem šel v remizo s poulično po dokončanjem dela, nama pravi supervisor, da leži med 65. ulico in London st. "fender", naj ga naloživa in zapeljeva v remizo. Stori sva, ali ko prideva v remizo, sem pogrešal moj menjalnik in drobiž — okrog osem dolarjev. Domislil sem se, kje mi je moral pasti. Vrnem se na mesto, pričnem preobračati sneg in res je zarožljalo. Bil sem vesel, ker menjalnika (changer) ne morem več kupiti, kakor tudi ne ur budilk. Da ni snega, bi ga ne našel, ker bi ga bil kdo drugi.

V nedeljo sem prodal neki židovski tedenski vožni listek za \$1.25. Dala mi je dvadrolarski bankovec in sem ji vrnil 75c. Bil sem precej zaposlen in mi pade dolar na tla. Ona ga hitro pobere, češ, da je njen. Pokazal sem ji, da je moj, ker imam samo enega. Ona je trdila, da je njen. Prišel je mlad Slovenec, ki je opazoval žensko in ji povedal: "Njegov je, videl sem, ko mu je padel iz rok." Ženska je pordečila, molčala in šla s poti.

Kakor povsod ob jezerih, je tudi v Clevelandu precej snega in mrzlo. Dela se pa s polno paro in pravijo, da primanjkuje delavcev. Dne 9. januarja smo čitali v Cleveland Pressu izpoved Josepha Kraševca, očeta pet mese-

Nadaljnji dokaz nacijskega terorja. Slika kaže masne ustrelitve ruskih državljancev v neki vas.

čev starega sinčka Kennetha, ki je umrl radi pomanjkanja in gorke v zibel. Reporter John Rossier poroča o očetu: Mož se tresel, obleka je povaljena in moral bi biti obrt, oči so vodene in roke se mu tresejo. Sedel je v centralni policijski ječi in povedal tole: Moja žena je bila pijanka in je večkrat zapustila dom, da se ga je nažrla po bližnjih salunih. Ni se brigala za otroke in pet jih ima v oskrbi dobrodelne ustanove.

Joseph Krašovec je pustil delo 4. januarja in se podal na pijanjevanje. Pozneje ga je našla policija v neki sobi, kjer je spal s petimi moškimi in povedal ji je tole:

"Moja žena je odšla od doma 30. decembra. Kam, jaz ne vem. Ni je bilo domov drugi dan. Bil je Silvestrov večer, jaz in moji prijatelji smo pili vino in žganje. Potem smo se pa sprili. Ker smo kričali, smo otroka menda zbudili, da se je jokalo. Dal sem mu mleka, ga položil na trebušček nazaj na posteljo in ni več jokalo.

Prijatelji so odšli, jaz sem šel pa spat. Drugi dan je bilo novo leto. Vstal sem ob sedmih, pogledal v zibel. Dete je bilo mrtvo. Čakal sem moje žene. Prišla je ob deseti uri — doma ni bila tri dni. Nisem nič rekel, da je dete mrtvo, ker je pozneje že sama dognala. Sklenila sva, da bova šla po pogrebneke drugi dan. Ona je rekla, da bo šla ona k pogrebniku. Odšla je v soboto in se ni vrnila do nedelje zvečer. Prišla je domov narkotizirana in rekla, da ni govorila z nobenim pogrebnikom.

Mene je pograbil jeza in sem zapustil hišo tisti večer. Drugi dan sem šel v tovarno in pustil moje delo. Za klavirno sem dobil dolar (on je zbijal zabojce). Prišel sem piti in sem bil pijan ves teden. Ljubil sem svojega otroka. Ne vem, zakaj je umrl. Ali se je ustrašil, ko smo kričali v pijanosti, ali kaj. Mi smo se vedno pobrigali za Kennetha, hiša je bila vedno topla in redno je dobival svojo hrano.

Ko je bilo to v listu, sta bila oba v ječi, toda nista vedela drug za drugega. Joseph Krašovec je dejal: "Menda sem proklet, ker drugače ne morem biti. Ljubil sem svoje otroke, ali ne morem jih obdržati pri sebi."

Mnenje dopisnika je, ki dobro pozna pijance, da je Krašovec tak kot so skoro vsi oni, ki ne vedo, kdaj imajo dovolj alkohola v želodcu in tako pridejo v zagato. Ko se streznijo, jih grize in peče in kriv je vsakdo drugi, samo oni ne. Tukaj ni prokletstva, samo pomanjkanje razuma in lastne kontrole. V alkoholu pa ni

razuma in kdor se ne zna kontrolirati, postane "beštija", ki ni za človeško družbo. Ako je žena odšla že v sredo od doma, kakor pravi on, potem je bilo na njem ležati, da bi se pobrigal za otroke, ne pa za prijatelje, vino in žganje.

Zadeva je podobna oni, o kateri mi je nekoč pravil neki mož, ki je govoril s pomočnikom uradnika in ga vprašal, zakaj ga je odslavil. "Bilo je tako", se je izrazil prizadeti, "on (boss) je meni prepovedal piti, pil ga je pa sam, in ker ga je on pil, sem ga tudi jaz pil in pila sva oba."

In prav tako je v tem primeru: Pila ga je ona, pil ga je on in oba sta bila pijana. Mali otroci in alkohol ne gre skupaj. Frank Barbič, 53.

Nekoliko spominov

Rauch, Minn. — Naj tudi jaz napišem nekoliko spominov. V mladosti sem hodil v šolo kot drugi dečki. Imeli smo učitelja, ki je bil pravi sebičnež. Večinoma naš je tepel in zapiral tisti čas, ko bi morali h kosilu. Učil nas ni dosti, kvečjemu nam je pripovedoval kakšne historije. Bil je nemškutar in se ni dosti brigal za slovenske učence.

Pa tudi katehet ni bil nič boljši. Krščanski nauk nas je prišel učiti vsak teden dvakrat. Enkrat me je vprašal, če res kadim tobak. Dejal sem mu, da bi ga, če bi ga imel. Takrat pa s palico po meni. Kak mesec pozneje pa je prišel iz Ljubljane žandar po njega in ga je odpeljal na Zabajek v zapor, in sicer ne zato, ker je mene tepel, pač pa je bil drug vzrok.

Ko mi je bilo 17 let, sem si mislil, da tam ne bo kruha zame in hajdi v Ameriko. V New York sem dospel 4. julija leta 1893. Potem sem šel za delom in ga dobil v rudniku, kjer sem delal več let. Zdal pa živim že nad 30 let na farmi.

Tukaj se ukvarjamo večinoma z živinorejo in tako gre vse "okej". Priporočal bi rojakom, da se vam ni treba bati iti na farmo, če vam je mogoče in če niste še prestari. Tudi na farmi je vsakovrstno delo, ali mi Slovenci smo trdni delavci, kar vedo tudi Amerikanci. Ne smemo biti kake šlake, da bi po nas hodili.

Lepo je, ker se naš narod tako zanima za naše zaslužjevanje rojake v stari domovini. Jaz mislim, da je le malo Slovencev, ki bi jim odrekli pomoč. Samo treba je iti na delo in se vse naredi. Kolikor je meni znano, je slovenski kongres precej dobro napravil in izbral dobre odbornike, ki bodo vodili to delo. Odgovornim faktorjem je treba povedati, da je bil naš narod zaslužjen od pamtveka in je čas, da dobi svobodo. Proč s tiranskimi vladami in politiki. Treba je izbrati človekoljube, ki bodo v resnici delali za narod, ne pa za lastne žepce. Po zadnji vojni so se zbirali v Ženevi, se hlinili drug drugemu, za hrbtno so si pa fige kazali. Tako so delali "državniki" in kaj koristnega ni bilo pričakovati od njih.

Na žalost je tudi med narodom veliko sebičnosti že od pamtveka. Le malo je človekoljubov na svetu. Pravijo, da je človek po božji podobi ustvarjen, toda je tako sebičen in nevoščljiv drug drugemu. Zato je tudi tolike nesloge med narodom. Ampak tako ne more iti dolgo naprej. Prej sem omenil, da sem delal v največjem rudniku v Minne-

soti. V njem sem bil uposlen let in tudi poslovodja. Nekaj sem vprašal starega moža, ki je prvi pričel delati v tistem rudniku, zakaj so delavci tako izgarani. Pa mi odgovori, da "fantje" kapitalisti nimajo nikdar dovolj in niso nikdar zadovoljni. Taki so kapitalisti. Peter Vider.

Poslovitev od sina in izguba brata

Johnstown, Pa. — Zadnji božični prazniki niso bili taki kot druga leta. Mislim, da jih bova obhajala sama z ženo, toda par dni pred božičem sva bila presenečena, ko je prišel sin na dopust od vojakov. Veselje je bilo nepopisno, ampak ko je povedal, da bo moral nekam čez morje, sem si mislil, da je kupil trpljenja polna. On se je vrnil nazaj v Camp Forest, Tenn., kjer je štabni narednik.

Mislil sem, da je dovolj tega in bo treba držati glavo pokonci na domači fronti, da pomagamo sinu in drugim fantom do končne zmage za pravico. Napravil sem novoletno resolucijo, da bom v letu 1943 kupil še več bonov kot v zadnjem letu. Potem dobim poslovilno pismo od sina, ki piše, naj preveč ne skrbimo zaradi da bo pisal, kadar mu bo mogoče.

Ta žalostna novica se še ni polegla, ko istega večera dobim iz Joliet, Ill., da je moj brat Frank umrl. Ta novica je prišla kot strela z jasnega neba. Namenil sem se bil, da ne grem nikamor na daljšo pot, dokler je dežela v vojni, da bo več prostora za vojake, kajti sin mi je pisal, da je na vlaklu moral stati od Cincinnatija do Nashvilleja, kar ni bilo nobenega sedeža.

Človek računa po svoje, nameram pa po svojem obnebo. Tako je bilo tudi z menoj. Odpovedal sem se na pot, da zadnjič vidim svojega brata. V Joliet sem prišel dan pred pogrebom. Da je bil pokojni brat priljubljen, pričalo to, da ga je obiskovalo veliko ljudi ob mrtvaškem odru, čeprav je gasolin na odmerke, bil tudi pogreb zelo velik. Na bolj mlo se mi je storilo, da se od njega poslovili prijatelji žalostinko "Blagor mu". Na mestu se zahvalim v imenu njegove žene Johnu L. Jevitju, Johnu Churnovichu, Paulu Lavnu, Antonu Štefaniču in Louisu Železnikarju.

Pokojnega brata Franka smo položili poleg njegovega 24-letnega sina Juliusa, ki je umrl pred tremi leti. Moj pokojni brat Frank Skedel je bil doma iz Dobravice pri St. Jerneju. V Ameriki je bil okrog 40 let, v doma v Jolietu, kjer je dolgo vodil gostilno. Zapustil je ženo in dva sinova, od katerih je eden pri vojakih v Montani, v letalskem oddelku.

Žalujem ostalim moje iskro ne sožalje, tebi, brat, pa želimo mirnega počitka v ameriški zemlji. Blag ti spomin!

Louis Skedel, 254.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveto za korbne potrebne agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikačur ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoj glasilo. Torej agitatorni dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.



Otroci na Maliti, angleškem otoku, se igrajo na prostoru poleg razbitega osiškega letala.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Naraščanje uporniškega gibanja v balkanskih deželah

London, 12. januarja (UP). — Jugoslovanski krogi v Londonu so danes poročali, da so izbruhnili v Bolgariji in Rumuniji upori — sabotaža je zavzela tolikšen obseg, da morajo vojaške straže čuvati železniške proge na deželi.

Povsod na Balkanu vlada hud odpor napram nacistom. Grški gerilci so ponovno izvršili napade na prometna sredstva oziroma vzdolž jugoslovansko-bolgarske meje.

Iz Carigrada prihajajo nepotrebne vesti o aretaciji 25.000 "komunistov" na Bolgarskem, kjer upajo tako zadušiti nastajajočo vstajo.

ANGLEŠKA MLAD. ORGANIZACIJA POZDRAVLJA JUGOSL. MLADINO

Prireditev na londonskem radiu London, 8. januarja (Radiopremena služba). — V teku današnje oddaje v srbohrvaščini je govornik naslovil pozdrav jugoslovanski mladini, ki se nekje v naši zemlji bori proti fašizmu.

Govornik je dejal, da ves svet gleda na našo mladino in občuduje njeno borbo na življenje in smrt.

"Mladina Zedinjenih narodov, ki se bori za isto stvar, kakor vi, hoče, da v tem boju zmaga pravica."

Vsi vi, ki se borite v Sloveniji, na Hrvaškem, v Dalmaciji, Črni gori, Srbiji, Vojvodini in povsod drugod, vedite, da smo z vami in vas občudujemo. Nadaljujte ta boj.

Zedinjeni smo v svojem programu, katerega cilj je zmaga demokracije in pravice v načelih svobode govora in vere. Vse o ne, ki so proti temu, je treba zatreti.

Mi v Britaniji vemo, kaj je svoboda. Britanska mladina vas pozdravlja. Na pravem potu ste. In niste sami, kajti mladina vsega sveta je z vami.

Smrt fašizmu! Svoboda narodu!

V ... — Primorski Slovenci v severno-afriški italijanski armadi

London, 12. jan. (Radiopremena služba). — V teku oddaje londonskega radia v slovenščini je govornik poročal o bojih v severni Afriki in navedel naslednje zanimivo poročilo, ki je prišlo zaveznikom v roke:

Poveljnik nekega italijanskega bataljona, major Rostov Vito, je sporočil italijanskemu vojnemu ministru, da primorski Slovenci, ki štejejo polovico moštva v njegovem bataljonu, čisto odkrito izjavljajo, da se ne bodo borili, temveč o prvi priliki bodo prešli na zavezniško stran.

V ... — Paveličeva Hrvaška odpoklicala svoje čete z ruske fronte

New York, 15. jan. (NYP). — Tukajšnji New York Post prinaša brzojavko iz Evrope, ki velja: Sledec vzgledu Madžarske in Rumunije je po zanesljivih poročilih zdaj tudi Hrvaška zahtevala od nemške vrhovne komande dovoljenje, da odpokliče domov svoje čete, ki se nahajajo na ruski fronti. To dovoljenje je tudi dobila.

Vsebinska te brzojavke je bila uradno potrjena na radiooddaji Paveličeve postaje v Zagrebu

"Rakovice", ki je dne 12. januarja na široko opisala parado hrvaških legionarjev o priliki povratka z ruske fronte.

Pavelič jih je pozdravil z dolgim govorom, v katerem je ščeval proti Rusom in hvalil njihovo junštvo. Trdil je, da ves hrvaški narod s ponosom gleda nanje ter da predstavljajo vojno silo "Neodvisne Hrvaške Države". Parado so nadzorovali Nemci in Italijani.

Nova zmaga gerilcev v Bosni

London, 12. januarja (UP). — Moskovski radio poroča, da so jugoslovanski gerilci potolkli 2.000 vojakov osiše v teku ljutih bojov za mesto Cvjetič, kjer so polovili veliko število nemških vojakov, med njimi nekega polkovnika in več drugih višjih oficirjev.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.) 17. decembra 1942.

Dejala sem: "Rada bi pisala v Ameriko o Beveridgevem načrtu za socialno zavarovanje." — "Slovenci imajo v Ameriki že dolgo časa Beveridgev načrt," mi nekdo odgovori. "Slovenska narodna podpora jedna: v njej so si Slovenci ustvarili Beveridgev načrt ne le na papirju; načrt, ki živi in dela in doseže svoj namen; pomaga." Vaša podpora jedna in Beveridgev načrt imata isti namen: "It is an attack upon Want." Še več imata skupnega. Oba sta prišla do istega zaključka, da izhaja tri četrtine bede iz prekinjene ali izgubljene možnosti, služiti si vsakdanji kruh, radi boleznih, pohabljenosti, brezposelnosti. Beveridgev načrt je prišel do tega zaključka na podlagi znanstvenih raziskovanj, ki so jih vršili v letih, predno se je začela sedanja vojna po najpomembnejših angleških mestih o socialnem stanju družin in posameznikov. Slovenska narodna podpora jedna je prišla do tega zaključka na podlagi trdih izkušenj, ki so jih privedle do spoznanja: da si moramo v tuji sami med seboj pomagati in v bolezni in nesreči, da je v skupni moči in pomoči. "V demokraciji morajo ljudje premagati bedo. Da jo premagamo, je treba poguma, vere in občutka za "narodnostno jedrnost": poguma, gledati v oči dejstvom in težkosti, da bodi v bodočnosti in v ideale pravičnosti in prostosti ... občutka "narodnostne jednote", ki prekaša korigirani enega razreda ali enega dela naroda." To je moralo biti v mislih ustanoviteljev Slovenske narodne podporne jednote, ali zapisano je v Beveridgevem načrtu.

Bolezen, starost, brezposelnost ... to so more, ki delajo življenje bedno. Nezmožnost ali nemogućnost služiti si vsakdanji kruh. Zavarovati se moramo proti tem bedam, če hočemo dosegati "social security", socialno varnost. V načrtu je združeno sedanje obvezno zavarovanje proti brezposelnosti s sedanjim prostovoljnim zavarovanjem za slučaj bolezni, pohabljenosti,

starosti in smrti. Pridejana je povrhu še pokojnina za starost, ki je tudi že sedaj v rabi. Te stare ustanove so združene, spopolnjene, dopolnjene, povečane, razširjene, tako da obsegajo vsakega prebivalca brez ozira na njegove prihodke ali sredstva: to je Beveridgev načrt socialnega zavarovanja. Obvezno zavarovanje vsakega proti bedi. Naj se zgodi karkoli, vsakdo mora imeti zagotovljen najnižji, stalen, dohodek za vse življenje. Tako je mogoče odpraviti bedo s površja zemlje.

Najprej imamo štiri kategorije ljudi, ki so sposobni delati: 1) vsi delavci in uslužbenci; 2) delodajalci, samostojni obrtniki, neodvisni delavci vseh vrst; 3) hišne gospodinjice, ki skrbijo za domove; 4) vsi oni, ki so sposobni delati, a se ne pečajo z nikakim pridobitnim poslom. Prvi, drugi in četrti razred vplačujejo prispevke v državno blagajno, da tako prispevajo k stroškom zavarovanja. Torej delavci in delodajalci, in kar še ni kritega, prispeva država. Za temi prideta dve kategoriji prebivalstva, ki sta nad in pod delazmožno dobo, otroci in ostareli. Za oboje je preskrbljeno, da ne ostanejo v bedi. Moški dobi po pokojnino s 65. letom, ženske s 60. po dva funta na teden brez ozira, če imajo kakšna druga sredstva ali ne. Za otroke prispeva zavarovanje, dokler niso 16 let stari. Beveridge, pravi, da bodo v bodočnosti, boljše življenje otroci skrb države in staršev. Ne bilo bi prav, odvzeti jih popolnoma z ramen in misli staršev, ne bilo bi naravno.

Vsaka žena dobi ob poroki 10 funtov: poročno darilo ali dota od države. Ob porodu vsakega otroka dobi štiri funte v denarju in 13 tednov plačanega dopusta, če je mati žena, ki služi kruh. Mogoče se vam ne zdi številke visoke. Ali v načrtu je predvidena vsa zdravniška pomoč in nega za vsakega državljanca zastonj. S tem odpade velik, največji del izdatkov za take prilike. Otroci so posebna skrb Beveridge, kakor vidite. Pa tako je splošno na Angleškem. Slovenci vžamemo otroke kot navadni del življenjske

Njegovo življenje je bilo dolgo in koristno. Njegovi izredni in sijajni izumi ter njegovi uspehi na polju znanosti in industrije bodo temu državljanu naše dežele v večno slavo. Ne le narodi dežele, v kateri je bil rojen in ljudstvo njegove nove domovine, temveč tudi ljudstva civilizirane sveta imajo povod, da žalujejo za Nikolo Teslom, ki je toliko pripomogel k našemu modernemu načinu življenja. Pridružujem se njegovim sodržavljanom, prijateljem in občudovalcem v žalovanju za smrtjo tega izrednega in znamenitega moža."

Herbert H. Lehman, Director Foreign Relief.

Sojalje Poljakov

Poljski institut znanosti in umetnosti v Ameriki je naslovil ministru Savi Kosanoviću naslednje pismo:

"V imenu Poljskega instituta znanosti in umetnosti in v svojem lastnem imenu Vas prosim, da sprejmete izraz našega globokega sožalja o priliki težke izgube, ki Vas je zadela s smrtjo Vašega slavnega strica Nikole Tesle. V imenu vseh poljskih znanstvenikov se pridružujemo tudi izrazom spoštovanja spominu velikega učenjaka in izumitelja, ki ga je Jugoslavija dala Zedinjenim državam in vsemu svetu."

Profesor O. Halecki, preds. poljskega instituta.

sreče ali nesreče. Ne vem dovolj, da bi mogla soditi o Slovenski narodni podporni jednoti, če ima posebne paragrafe za novorojenčke in solarčke. (Da, ima jih. Op. ur.)

Zdi se mi, da, ko to citate, da bi me radi vprašali, da če bi v slučaju, da Beveridgev načrt pride v veljavo v Ameriki: "Ali je s tem konec Slovenske narodne podporne jednote?" Le pomirite se. Spet in spet citamo v načrtu, da je prostovoljno zavarovanje še vedno mogoče, celo toplo priporočeno. Enako vse druge oblike privatne podvzetnosti in delavnosti. Pozabiti ne smete, da je načrt bolj bedi; ko je življenjski minimum zagotovljen vsakomur, moramo le želeli, da si ljudje svobodno volijo, kaj in kako delajo s svojimi dohodki in premoženjem. V tem oziru je baš Beveridgev načrt tako zelo angleški, ne briga se niti za levo, niti za desno politiko, samo da bodo ljudje boljše živeli, vsi ljudje, in da ohranijo istočasno svojo svobodo v razpolaganju s svojimi stvarmi.

Rastoče blagostanje v zadnjih 30 ali 40 letih je pokazalo, da se je beda zmanjšala, ali ni postala brezpomembna. Nauk iz tega sledi: povečani narodni dohodek je treba bolj pravilno razdeliti. Vsakdo mora nekaj prispevati "za deževne dneve" nekaterih nesrečnejših. Načrt stoji in pade s tem, da ima vsa dežela primeren dohodek, da ni izrednih ekonomskih depresij, ki bi uničile normalno strukturo narodnega gospodarstva. To pa je odvisno od vsega svetovnega gospodarstva, kakor se že bo pač uredilo po vojni.

"Ali beda je le ena izmed petih velikih na poti rekonstrukcije in v mnogih ozirih je baš njej lažje napovedati boj. Drugi veliki so: Bolezen, Nevednost, Zanikrnost, Lenoba." Zakaj je beda najlažje napasti? Ker drugim ne moremo blizu, dokler ne premagamo bede. Kako se lotiti bolezni ali nevednosti v bedi, ko večinoma izhajajo iz nje? Če je beda le ena izmed petih ovir do človeške sreče, je gotovo največja. In če bo ona premagana, bomo prišli daleč na poti do boljšega življenja za vsakogar.

Dolenjka.

Smrt Nikole Tesle

Brzojavka Herberta H. Lehmana, direktorja urada za mednarodno podporo in obnovo (Herbert Lehman je poslal iz Washingtona Louisu Adamu naslednjo brzojavko):

"O priliki smrti Nikole Tesle se Vam pridružujem v globokem občutku izgube in sožalja. Ljudstvo njegove nove domovine, Zedinjenih držav Severne Amerike, bo za vedno ostalo dolžnik Nikole Tesle za njegov ogromni prispevek k razvoju brezžičnega telegrafa in telefona.

Njegovo življenje je bilo dolgo in koristno. Njegovi izredni in sijajni izumi ter njegovi uspehi na polju znanosti in industrije bodo temu državljanu naše dežele v večno slavo. Ne le narodi dežele, v kateri je bil rojen in ljudstvo njegove nove domovine, temveč tudi ljudstva civilizirane sveta imajo povod, da žalujejo za Nikolo Teslom, ki je toliko pripomogel k našemu modernemu načinu življenja. Pridružujem se njegovim sodržavljanom, prijateljem in občudovalcem v žalovanju za smrtjo tega izrednega in znamenitega moža."

Herbert H. Lehman, Director Foreign Relief.

Sojalje Poljakov

Poljski institut znanosti in umetnosti v Ameriki je naslovil ministru Savi Kosanoviću naslednje pismo:

"V imenu Poljskega instituta znanosti in umetnosti in v svojem lastnem imenu Vas prosim, da sprejmete izraz našega globokega sožalja o priliki težke izgube, ki Vas je zadela s smrtjo Vašega slavnega strica Nikole Tesle. V imenu vseh poljskih znanstvenikov se pridružujemo tudi izrazom spoštovanja spominu velikega učenjaka in izumitelja, ki ga je Jugoslavija dala Zedinjenim državam in vsemu svetu."

Profesor O. Halecki, preds. poljskega instituta.



Člani posadke ameriškega bombnika, ki so metali bombe na japonsko bazo na otoku Wake.

TO IN ONO

Piše Zvonko A. Novak

Ničevost pobožnih želja. — Če si pokličemo usodne dogodke v desetletni dobi tik pred zavrnatim japonskim napadom na Pearl Harbor v spominu, vidimo, kako so si Združene države ameriške z Rooseveltom na čelu na vse kriplje prizadevale preprečiti sedanjo svetovno vojno.

V tistih krčevitih naporih se ta dežela na vse mogoče načine skuša rešiti iz vrtine mednarodnih zapletitajev. Zdjaj si hoče zagotoviti varnost, pred dejansko vojno udeležbo s strogo nevtralnostjo, zdaj poskusi svojo srečo z miroljubnim prigravljajem in teženjem. Toda vse je zaman. Noben poskus se ji ne obnese. Vsako njeno posredovanje z lepo besedo je kakor metanje bobna ob steno.

Kriza sledi krizi. Kršilec svetovnega miru že dvigajo glave in rožljanje sabelj postaja glasnejše in glasnejše. Mi jih za božjo voljo prosimo, naj gredo vase, naj se znajdejo ter sledijo dobri brim nagibom človeške narave. Nato jim zagotovimo, da bo lahko ustrezno vsem njihovim željam, ki so v mejah pravičnosti, po mirni poti. Ko pa vse to nič ne zaleže, jih začnemo resno svariti ter jim groziti in žugati, da si prav dobro vemo, da se ti isti blazni nasilniki sploh ne dajo ugnati s praznimi besedami.

Med tem se na nebu mednarodnega položaja nakopičijo že tako črni oblaki, da je preteča huda ura neprepredljiva, neodvrtljiva. Toda mi še ne obupamo, pa še nadalje prosimo zdaj tega in zdaj onega, naj se malo potrpi, naj se pogaja ali pa sprejme dobrohotno posredovanje. Ali tudi to naše moledovanje nič ne pomaga in mi začnemo čimdalje bolj uvidevati, da se svet več ne more izogniti nevarnosti grozečega splošnega poloma. Proti koncu predlanskega leta pa se spustimo v dolgotrajno pogajanje z Japonci za skupno podlago medsebojnega sporazuma, čeprav smo vedeli, da niso sovražnikove obljube niti plikavega oreha vredne. Da, celo tako lahkoverni in zaupljivi smo, da bi bili skoraj pripravljeni na sestanko med Rooseveltom in japonskim ministrskim predsednikom neke sredi Tihega morja.

Še preden pa so se naša pogajanja z Japonci razbila, so jela japonske bombe deževati na našo Biserino luko.

Vse to se je dogodilo v dobi odtelje, ko so japonske čete 1. 1931. vpadle v Mandžurijo, pa vse do tedaj, ko so Japonci predlanskim planili nad nas.

Šele potem, ko nam je že skoraj voda tekla v grlo, so se nam odprle oči. Počasi in capljaje daleč za drugimi smo se dokopali do spoznanja, da se nam je treba oborožiti. Ali še celo tačas, ko je zadiral splošni krvavi ples, nismo marali priznati poraza v svojih jalovih prizadevanjih, ker se pač še nismo bili uverili, kako ničeve so bile vse tiste naše pobožne želje.

Sedaj vemo to, pa smo kakor en mož pripravljene žrtvovati vse, kar je potrebno za to, da popravimo svoje napake in zmote. Dogodki, ki so se vrstili drug za drugim v omenjenem desetletju, so nam popolnoma razum-



Člani posadke ameriškega bombnika, ki so metali bombe na japonsko bazo na otoku Wake.

TO IN ONO

Piše Zvonko A. Novak

Ničevost pobožnih želja. — Če si pokličemo usodne dogodke v desetletni dobi tik pred zavrnatim japonskim napadom na Pearl Harbor v spominu, vidimo, kako so si Združene države ameriške z Rooseveltom na čelu na vse kriplje prizadevale preprečiti sedanjo svetovno vojno.

V tistih krčevitih naporih se ta dežela na vse mogoče načine skuša rešiti iz vrtine mednarodnih zapletitajev. Zdjaj si hoče zagotoviti varnost, pred dejansko vojno udeležbo s strogo nevtralnostjo, zdaj poskusi svojo srečo z miroljubnim prigravljajem in teženjem. Toda vse je zaman. Noben poskus se ji ne obnese. Vsako njeno posredovanje z lepo besedo je kakor metanje bobna ob steno.

Kriza sledi krizi. Kršilec svetovnega miru že dvigajo glave in rožljanje sabelj postaja glasnejše in glasnejše. Mi jih za božjo voljo prosimo, naj gredo vase, naj se znajdejo ter sledijo dobri brim nagibom človeške narave. Nato jim zagotovimo, da bo lahko ustrezno vsem njihovim željam, ki so v mejah pravičnosti, po mirni poti. Ko pa vse to nič ne zaleže, jih začnemo resno svariti ter jim groziti in žugati, da si prav dobro vemo, da se ti isti blazni nasilniki sploh ne dajo ugnati s praznimi besedami.

Med tem se na nebu mednarodnega položaja nakopičijo že tako črni oblaki, da je preteča huda ura neprepredljiva, neodvrtljiva. Toda mi še ne obupamo, pa še nadalje prosimo zdaj tega in zdaj onega, naj se malo potrpi, naj se pogaja ali pa sprejme dobrohotno posredovanje. Ali tudi to naše moledovanje nič ne pomaga in mi začnemo čimdalje bolj uvidevati, da se svet več ne more izogniti nevarnosti grozečega splošnega poloma. Proti koncu predlanskega leta pa se spustimo v dolgotrajno pogajanje z Japonci za skupno podlago medsebojnega sporazuma, čeprav smo vedeli, da niso sovražnikove obljube niti plikavega oreha vredne. Da, celo tako lahkoverni in zaupljivi smo, da bi bili skoraj pripravljeni na sestanko med Rooseveltom in japonskim ministrskim predsednikom neke sredi Tihega morja.

Še preden pa so se naša pogajanja z Japonci razbila, so jela japonske bombe deževati na našo Biserino luko.

Vse to se je dogodilo v dobi odtelje, ko so japonske čete 1. 1931. vpadle v Mandžurijo, pa vse do tedaj, ko so Japonci predlanskim planili nad nas.

Šele potem, ko nam je že skoraj voda tekla v grlo, so se nam odprle oči. Počasi in capljaje daleč za drugimi smo se dokopali do spoznanja, da se nam je treba oborožiti. Ali še celo tačas, ko je zadiral splošni krvavi ples, nismo marali priznati poraza v svojih jalovih prizadevanjih, ker se pač še nismo bili uverili, kako ničeve so bile vse tiste naše pobožne želje.

Sedaj vemo to, pa smo kakor en mož pripravljene žrtvovati vse, kar je potrebno za to, da popravimo svoje napake in zmote. Dogodki, ki so se vrstili drug za drugim v omenjenem desetletju, so nam popolnoma razum-

Bevin vidi povojno kontrolo

Angleški minister hvali železničarje

London, 19. jan. — Delavski minister Ernest Bevin je v svojem govoru pred železničarji dejal, da se bo morala Anglija sprijazniti z vladno kontrolo po vojni in da ljudstvo ne more pričakovati, da mu bodo vrnjene vse svobodščine, ko bo vojna dobljena. Člani vojnega kabineta se hočejo izogniti potežkočam, ki lahko pridejo po vojni.

Bevin je pohvalil železničarje, ki sodelujejo z vlado. "Ape-liram na delavce, naj vztrajajo pri zahtevi, da vlada obdrži kontrolo dolgo dobo po vojni," je dejal. "Ta je potrebna, kajti zmanjšanje kontrole bi pomenilo izgubo discipline. Dežela, če ne bo kontrole, se lahko vrže v špekulacije in kaos, kakršen je nastal po zaključanju prve svetovne vojne."

Delavski minister je pohvalil razvoj občinskega prehranjevanja v tej vojni. Ta sistem naj bi ostal tudi po vojni. Bevin je dejal, da je armada izvežbala čez 100.000 kuharjev.

Istočasno je Henry Hancock na zborovanju trgovske zbornice v Liverpoolu svaril pred vladno kontrolo ekonomije po vojni. Dejal je, da prihodnja angleška generacija ne sme imeti vzrokov za pritožbe, da se je Velika Britanija izpremenila kot ljudstvo trgovcev v ljudstvo trgovskih pomočnikov. Zbornica se je izrekla proti vladni kontroli sredstev produkcije in obsojala birokracijo.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!



THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL, Institute of Technology v angleščini, Spisal znani profesor na Slovencih

Podlaga za mehanično znanje si morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah kaže temeljna dela mehanike. Razloži vse natančno, kar mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje uporabo vsakega stroja, orodja in meril. Pouči vas, kako je treba uporabiti načrte (blue prints) ter vam tudi daje mnogo računskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste šele počenec, vam bo ta knjiga zelo koristna in mnogo potrebna. — 1000 slik in risb. 976 strani, trdo vezana knjiga stane \$40.00. — Poštno plačamo mi. Naročite pri KNIGHT SLOVENIC PUBLISHING COMPANY, 218 West 18th St., NEW YORK. — Zaloge ni velika. Naročite to vašo knjigo še danes.



Admiral Jean Darlan (levo), vrhovni komisar francoske severne Afrike, ki je bil nedavno umorjen, in general Henri Giraud. Slika je bila vjeta dva dni pred umorom Darlana.

DOLGA
ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

"Pravi on," je odgovoril Connors s poudarkom, "in nihče se ni spomnil, da bi dvomil o tej izpovedbi. Policija sicer ne verjame tako rada."

Nehote sem pri teh besedah skočil kvišku in čutil sem, kako mi je kri silila v obraz, toda to je kmalu minilo.

"Sadler je izdajalec in morda tudi lažnik, toda to v tem slučaju malo pomenja," sem odgovoril boječe. "Žena je mrtva, doktor Haslam je izginil, po vašem prepričanju celo mrtev. Te uganke si ne morem drugače razlagati, nego si jo razlagajo oblasti. Če je bil doktor duševno normalen ali ne, nikdar več ne bo podal nobene izjave. In ker so bile vse priče, ki bi mogle kaj vedeti o dogodkih, temeljito zaslišane, je zadeva za nas končana."

"Priznavam, da je zadeva zamotana in težko razumljiva," je priznal Connors, "vendar pa ne opustiva, da bi je natančno ne preiskala. Kar nam morejo povedati poročevalci časopisov, vem: napravil pa bi si rad svoje osebno mnenje."

"In kako?" sem vprašal.

"Obiskati hočeva doktorja Sadlerja, če nama bo dovolil, pregledati dvorišče in hlev."

"To se lahko zgodi. Sadler me ne more. In ježi se bo, če bova prišla, kar naju pa ne bo oviralo, da bi ne šla tja."

"Naj se jezi," je rekel Connors z nekako čudnim smehljajem. "Stvar bo pač nevarna za njega."

"Kdaj pojdeva k njemu?" sem vprašal.

Vrgel je proč svojo slikarsko suknjo ter odgovoril smeje se: "Takoj!"

Ko sva se peljala proti Banning Streetu, sem molčal, dočim je Connors veselo in mnogo pripovedoval. Očividno je študiral slučaj in si je napravil gotove sklepe in zaključke. Zdal me je na vsak način hotel razvedriti ter mi dati poguma. Navzlic njegovi dobri nameri se me je zopet polastilo ono otožno razpoloženje, ki me ni opustilo, ko sva šla po stopnicah proti vratom hiše, ki mi je postala zoprnja.

Okna so bila zaprta in v hiši je bil mrzličan zrak. Doktor Sadler ni ničesar storil, da bi pregledal ono morečto, turbno razploženje, ki je vladalo v hiši. Celo na oknih, ki so se nahajali na zadnji strani hiše, so bila zastrita vsa zagrinjala. In dvoriščna vrata so bila zaprta in zaklenjena na svojem novem veljem kamnitem stebru.

Zaupanje vzbujajoči obraz Edvarda Graya se je prikazal na naše zvonjenje pri hišnih durih. Novi gospodar ga je torej obdržal v službi. Vedel naju je skozi hodnik v sprejemnico, in jaz sem mu naročil, naj naju naznani doktorju Sadlerju.

Čez par minut je prišel doktor Sadler, pogledal nekoliko začudeno mojega prijatelja, mene pa je praznil nekako prisrčno. Vprašal je, kako se počuti mrx. Barrister in moja žena, rekel, da je slišal o našem potovanju in da se veseli naše vrnitve.

Ko je vse to povedal, je čakal, da poveva mrdva vzrok najinega prihoda. Sklil je izpod svojih veljavi trepalnic proti mojemu prijatelju, ki ga je najbrže smatral za jurista. Videl sem, da se pripravlja na boj, ker je mislil, da bo šlo za dedščino. Na zločin ni še več mislil.

Moja uvodna izjava pa ga je očividno pomirila, kajti njegovo obnašanje je kar naenkrat postalo nenavadno prijazno.

"Mr. Connors," sem ga predstavil, "je moj stari prijatelj. Jaz sem mu pravil o nesreči, vsled katere trpimo, in jaz sem mu tudi po-

jasnil, kako nesrečna sta moja žena in njena mati. Toplo sočustvuje z našo usodo in meni, da ste morda vi med tem časom kaj novega izvedeli. Vsled tega sem si dovolil, pripraviti ga do tega, da sva vas danes obiskala."

"Gospoda ravnatako z veseljem pozdravljam kakor vas," je odgovoril nepričakovano, "žal pa nisem nič novega izvedel. Policija je začetkoma kaj marljivo zasledovala zadevo, zdaj pa se je prepričala, da ne more ničesar drugega več odkriti, nego preostanke našega nesrečnega prijatelja. Vsled tega se menda več ne zanimajo za zadevo."

"Ta slučaj je pač tudi vam prizadejal mnogo boleti, gospod doktor?" je vprašal Connors. "Zelo veliko boleti, to je samoobsebi razumljivo."

"Kje ste bili, ko je bil izstreljen strel?"

"Na spodnjem hodniku, pri slugi Edvardu Grayu. On more to sprčiti in je tudi to storil. Mrs. Sands je prišla iz gospodarskih prostorov v spodnji hodnik. In jaz sem jo prosil, naj mi iz študijske sobe prinese neko knjigo. Tam je srečala doktorja Haslama, ki je prišel iz svoje spalnice. Najbrže je slišal njeno hojo na hodniku in jo je v usodepolnem trenutku pričakoval. Neusmiljeno jo je od zadaj ustrelil. Ko sem zaslišal strel, sem hitel v prvo nadstropje ter našel ženo mrtvo. Zdelo se je, kakor da bi se vsa hiša tresla od poka, in sluga je bil tako prestrašen, da me ni mogel spremljati. Dva policijska uradnika sta slišala pok na cesti, pozvonila sta pri durih, vsled česar Gray tudi ni mogel priti takoj za menoj."

"Vi ste mu rekli, naj počaka zdolaj?"

Mladi mož se je nasmehnil.

"Seveda, kajti videl sem, kako se je mož od strahu tresel. Najprvo sem seveda mislil, da je kdo vlomil. In smatral sem za potrebno, da kdo ostane pri izhodu."

"Vsa so bili še drugi služabniki?"

Doktor je napravil čmeren obraz in ni odgovoril.

"Torej siromak ni videl groznega prizora, ki je vas tako pretresel," je pripomnil hladno Connors. "Ali smeja nekoliko pogledati po hiši, gospod doktor? Policija je seveda vse temeljito preiskala, vendar bi me pa zanimalo, če bi mi vi na kraju umora vso zadevo pojasnili."

Zdal sem opazil, da je Sadler smatral mojega prijatelja za privatnega detektiva, in da so se začele njegove oči zvičajno lesketati; soproščanje, ki je vedno čutil do mene, se je kazalo v vsaki potezi njegovega obraza. Očividno pa ni imel ničesar prikrivati in je hotel, pri vsem pomagati oblastim, kajti hitro je vstal, da ugodni Connorsovi želji.

"Vsekako je moj spomin dovolj dober," je rekel zaničljivo. "Pojdimo, gospod!"

Sledila sva mu po stopnicah in v sobo, kjer je bil umor izvršen. Bilo je zelo temno v sobi, toda Sadler je šel takoj k oknu ter odgrnil zastore.

"Pod preprogo, pred katero stojite," je rekel proti Connorsu, "je na tleh madež, ki ga niti s kislinami nismo mogli izbrisati. Moral bom dati en del tal novonovo napraviti, kajti kaj takega gledati, ni ravno prijetno."

Connors je zvedavo gledal okoli sebe.

"Kje ste našli puško?" je vprašal.

"Tam," je rekel Sadler ter pokazal v kot pri kamini.

"Na kakšen način je bil košček medenaste žice, ki so jo policisti zapazili pri vstopu v sobo, pritrjen na puško?"

(Dalje prihodnjik.)

Drobne povesti

Spisal Josip Planinec
PREMAJHNA SI ŠE. PRE-
MLADA...

(Nadaljevanje.)

Tedaj so se odprla vrata. In vstopila je ona. Njena noga se je ustavila, njeno oko se je vprilo vame. Bil je to dolg pogled, mehak pogled, ki je pod njim strepetala duša moja. In pristopila je k meni ter mi podala svojo prožno desnico.

"Moje srce je težko, in moj greh je velik pred vami. Ali mi morete odpustiti?"

Njen glas je trepetal in trepetala je njena desnica.

V cerkvi ni bilo nikogar, obdajala naju je sveta tišina. In tedaj sem se zdrnil in sem stopil prav tik nje. Moja roka se je iztegnila do njene glave in narahlo jo je pritisnila bliže. In poljubil sem jo na belo čelo, in vsaka žal misel je izginila iz mojega srca. In moje ustnice se niso odprle, ničesar ji nisem imel povedati.

"Hvala vam, hvala vam! Z Bogom!" je dejala mehko in mi stisnila zadnjič roko. "Zdal sem mirna."

Stopala je navzgor proti božjemu grobu. Njena stopinja je bila lahka in prožna. Tedaj sem se obrnil in odšel. V cerkev so začeli prihajati ljudje...

In sedaj sva sama, lovski moj plašč. Star si, luknja je že pri luknji, komaj se te še drži šiv.

Tudi Hektor je že izginil in se izprehaja po večnih loviščih, izginila je mladost in z njo mladostne sanje, izginilo je vse, kar je nekdanj razveseljevalo srce. A tebe ne dam od sebe. Dokler bo stopala moja trudna noga po tem svetu, boš še moj spremljevalec, dasi te nespametni ljudje

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)

(Dalje prihodnjik.)



že gledajo začudeno in se muza-
jo tvojemu kroju in tvoji barvi
in tvojim luknjam. Zaslužil si,
da te spoštujem, da te še nosim
in da sem ti hvaležen. Saj ti mo-
ram biti hvaležen ob spominu
na edino lepo in srečno dobo
svojege življenja, ki sem jo pre-
živel pod tvojim varstvom.

In dasi se mi zdi, kakor bi pro-
sil, naj te oddam židu ali cunjar-
ju, da se izpolni tvoja usoda, se
ne morem odločiti. Skupaj sva
hodila po trnjevih in lepih po-
tihi, skupaj vztrajajva še sedaj,
saj dolgo ne bade, da naju po-
neso, odkoder ni vrnitve.—

IV.

ZA NJO... ZA NJO...

Vsega je imel dovolj, karkoli
mu je poželelo srce. Za denar
mu ni bilo treba skrbeti, bil je
dobrih staršev sin, njegovi novci
so bili naloženi mehko in varno
po raznih hranilnicah in bankah.
Imel je elegantno opremljeno
stanovanje, udobno, pozimi to-
plo, poleti hladno. Imel je lepo,
stasito ženko, ki ga je zanje za-
vidal marsikdo in imel je dvoje
zdravih, ljubeznivih otrok, dečka
in deklico, oba zlatolasa in
velikih modrih oči. Bil je zraven
mlad in zdrav.

In poleg vsega tega je hodil
dan za dnem vedno v urad in
iz urada. Hodil je vedno enako-
merno, skromnih, ozkih korakov,
z glavo nekoliko upognjeno. Vi-
dela je bilo, da je sam s seboj
zadovoljen, da ni bilo ničesar za
njim, kar bi ga vznemirjalo, da
ni bilo pred njim, kar bi ga nav-
dajalo s hrepenenjem. Njegovo
oko je zrlo mirno v ta svet, ni-
kdar se ni zasvetilo bolj, nego je
bilo treba, nikdar se ni stemnilo,
da bi bil kdo opazil. Navdila se
je takšnega življenja, in gotovo
je bilo, da bo hodil z isto mir-
nostjo in z isto tiho zadovolj-
nostjo dalje po navadni poti.

Vsako pomladno in poletno
popoldne se je izprehajal po okoli-
lici. Navadno je jemal s seboj
vselej po enega otroka, vsak dan
drugač. Predno je odhajal, je
žena poljubila vselej otroka na
čelce, pogladila mu je lase ter
podala njemu roko.

"Pazi nani, Egon, da se mu ne
pripeti kaj žalega!"

"Saj veš, draga."

In stopal je iz hiše, zopet z
istimi počasnimi, skromnimi in
ozkimi koraki, kakor v urad. In

zraven njega je stopal otrok in
izkušal je, da bi hodil kakor on.
Nista se preganila nikdar hitre-
je, nikdar živahneje. Bilo je
čudno, kako se je otrok prilago-
dil vsem njegovim navadam.

Navadno je hodil v bližnji
gozd. One rjave, ozke poti so se
mu bile priljubile, težko bi jih
pogrešal. Toda ako bi bile zare-
z izginile, ne bilo bi mu menda
nič zanje, poiskal bi si bil dru-
gih in navadil bi se bil tudi teh.
Ona mogočna drevesa, gosto boj-
no grmovje in po tratah poseja-
ne cvetice, vse mu je bilo sicer
ljubo, težko bi bil pogrešal ene-
ga ali drugega. Toda ako bi bilo
izginilo, ne zmalaj bi menda ni-
ti z glavo, ne trenil bi z očesom
in stopal bi mimo z onimi ozki-
mi, enakomernimi koraki, in ni-
ti žal bi mu ne bilo.

Po izprehodu je sedel doma
med svojo družino.

V njegovi bližini si je dala o-
praviti žena, sta se igrala otroka.
Njej je žarek navadno na ustnih
blažen smehljaj, otroka sta čeb-
ljala med seboj. In dostikrat je
pristopila ona k njemu in ovila
mu je roko okoli vratu.

"Kako sem srečna, Egon!"

Povzdignil je za hipec oči, ni-
so se zasmajale, niti stemnile.
Zrle so kakor po navadi, in de-
jal je:

"Tudi jaz, Berta. Hvala Bo-
gu!"

In nobena ni bilo, da bi se
bil porogljivo zasmel, da bi se
jima zarežal v obraz. Vse je bilo
tiho, tako grozno tiho.

In ljudje zunaj so se menili:
"Če je kdo na svetu srečen,
srečna sta ta dva človeka."

Nekoga dne se je zopet izpre-
hajal po gozdu. Zraven njega je
stopal deček. Kakor po navadi
sta hodila mirno, enakomerno.
Po nasadih je suštel lahen ve-
trič, drevesno listje se je zibalo
in svetlikalo v rumenih solnčnih
žarkih, po zraku so brneli hro-
šči, v travi so se glasile koblice.
Iz sredine gozda je plul prijeten
vonj, skozi presledke se je nav-
zdol smejala jasno poletno
nebo.

In tedaj je bilo prvič, da je
dvignil glavo živahneje. Njogo-
vo oko se je prvič zasvetilo in o-
zrilo se je začudeno okoli. Bil
je, kakor bi se zbudil iz dolgega,
trdnega spanja. Ali res se ni-
kdar ni videl tega, kar vidi se-

daj? Stresel je z glavo. Deček
ga je pogledal ostro.

Tedaj sta dospela do vrhunca
nizkega griča. Velik prostor se
je razprostiral tam. Na njem ni
rastlo drugega kakor visoka, čez
kolena segajoča trava. V ozadju
so temnele smreke. Skozi travo
se je vila ozka steza tja notri v
smrečje.

Na robu tega prostora je ob-
stal. Drugič je dvignil začudeno
svoje oči. Raztegnile so se in iz-
bulile. In zrl je okoli sebe in lo-
teval se ga je neki čuden nemir.
V prsih se mu je začelo nekaj gi-
bati prav globoko na dnu, a vsta-
jalo je čedalje više in više. In
skoro se je razlilo po vsej notra-
njosti.

Tam med črnim smrečjem se
je tedaj hipoma nekaj zasvetilo.
Nenavdno svetloba se je razlila
po okolici, kakor bi se bili med
večevje ujeli vsi zlati žarki, kar
jih premore solnce božje. In sve-
tloba je rasla in rasla. Tedaj
se je pa v njeni sredini prikazala
deva, krasna in zapeljiva, z zla-
tim vencem v laseh in ogrnjena
v plašč, ki je bil pretkan z dia-
manti in dragulji. Lahno kakor
ptica se je zibala v zraku. In nje-
na roka je zableščala in pomig-
nila mu je k sebi. In njena usta
so se zasmajala, da so se videle
vrste krasnih, slonokoščenih zob.

Tedaj so se njegove prsi krče-
vito dvignile. Težak, koprneč
vzdih se je izvil iz njih. Oko se
je zasvetilo v čudovitem ognju,
in iztegnil je roke predse. In
planil je proti svetlobi. Hitel je
po stezi med travo z dolgimi lah-
kimi koraki. Odpadel mu je klo-
buk in lasje so mu mahali na če-
lo in po tilniku. Koprneče je iz-
tezal roke po čudoviti prikazni.

In tedaj ni čutil, da je začel
v smrečje, ni čutil, da je izgrešil
stezo, in da se je začelo robido-
vje zadirati v njegovo obleko. In
tedaj ni videl, da se je prikazen
oddaljevala, da je bila svetloba
vedno bledejša, da je krasna de-
va bila že izginila iz nje.

Z vedno večjimi in hitrejšimi
koraki je hitel skozi robidovje.

Zavedel se je šele, ko je zmanj-
kalo grmovja in smrečja, ko je
stopil na plano. Tam spodaj pod
nogami se je mirno razprostiralo
mesto, svetile so se strehe vis-
kih hiš in križi zvonikov. Uda-
ril se je s pestjo ob čelo, in solze
so mu stopile v oči.

"Čemu tako begam? Ali bi ne
bilo bolje, da bi hodil počasi?"

Gotovno ne bi je bil zgrešil."
Pogledal je svojo obleko. Hla-
če so bile prepreane od vrha do
tal. Visele so ob njem kakor cu-
nja, in izpod njih se je kazala be-
la spodnja obleka. Odurno se je
zasmejal.

Tedaj se je pa spomnil, da
pustil otroka ob robu travnikov.
Grozen strah ga je obšel. Kako
divjačina, ki so ji psi za petami,
je planil zopet v gozd. Ves po-
ten in truden je došel do travi-
nika.

Tam je sedel deček v travi in
se je mirno igral. Ko je zagledal
očeta, se je nasmel in dejal:

"Dolgo te ni bilo, papa."

A on se je naglo sklonil k de-
čku in strašno ga je poljubil na
čelo.

"Hvala Bogu, da se mu ni zo-
dilo nič žalega."

In ni se brigal za obleko, pri-
jel je sinčka za roko, in stopal
je naglo kakor še nikdar proti
domu.

Doma se je žena začudila, ko
ga je zagledala takšnega.

"Za Boga, kaj se ti je pripet-
lo?" je vknila.

Toda on ji ni odgovoril. V nje-
govih očeh se je nekaj iskalo,
česar ni bila opazila še nikdar.

Pristopila je k njemu in mu je
položila roko okoli vratu.

"Saj nočem vedeti ničesar, E-
gon. Čemu bi se strašila? Hvala
Bogu, da so se raztrgale samo
hlače."

(Konec prihodnjik.)



TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice,
časnike, knjige, koledarje, letake itd. v
slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem,
angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene smerne, unliko dele prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in
prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naroč-
niki. List Prosveto stane za vse enako, en član ali družina \$2.50 za
eno leto naročnine. Ker pa člani še plačajo pri nastopu \$1.25 za
tednik, so jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči,
da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveto je vala lastnina in
gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član
SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list
tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno
naročena na dnevnik Prosveto, to takoj namaniti upravnistvu lista,
in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveto. Ako tega ne
stori, tedaj mora upravnistvo znižati datum za to vsoto naročniku.
Cena listu Prosveto je:

Za Zdrut, države in Kanado \$4.00	Za Cicevo in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.00
2 tednika in 5.00	2 tednika in 5.00
3 tednike in 6.00	3 tednike in 6.00
4 tednike in 7.00	4 tednike in 7.00
5 tednikov in 8.00	5 tednikov in 8.00

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali
Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vala lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priložite polnjam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustaviš tednik in ga pripiliš k moji naročnini od sleditih
članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

ROJAKI SLOVENC!

RELANCE FEDERAL SAVINGS & LOAN ASS'N
Vam naznanja, da posojujemo denar na prve hipo-
teke (First Mortgages) pod najboljšimi pogoji in pred
vsem, PO NAJNIZJIH OBRESTITIH na zapadni strani
meša Chicago.

V slučaju, da rabite denar za posojilo, obrnite se na
naš urad, kateri služi v polno zadovoljstvo slovenske-
ga naroda že nad 34 let.

Točna in poštena postrežba Vam je zagotovljena pri
našem podjetju.

Za Vašo naklonjenost se Vam priporoča
LEO JURJOVEC Sr., predsednik

RELANCE FEDERAL SAVINGS
& LOAN ASSOCIATION

1904 WEST CERMAK ROAD, CHICAGO, ILL. - CANAL 7130

Slika kaže nočni napad angleških letalcev na Genova, italijan-
sko luko.